

свою чергу, спричинить загострення соціальної обстановки, отже, – до додаткових витрат із бюджету [7].

Таким чином, процеси M&A є багатограними явищами, а також одними із найпопулярніших напрямів розвитку бізнесу корпорацій. Компанії, що прагнуть розширити свій бізнес за рахунок поглинання чи злиття, зіткнуться з багатьма складними моментами, але, загалом, варто відзначити, що ринок M&A стає все більш цивілізованим – більше угод здійснюються без криміналу та силових втручань, до взаємного задоволення сторін.

У ході дослідження було виявлено ряд проблем, пов'язаних із виконанням угод про злиття та поглинання підприємств, але процес глобалізації економіки з кожним роком набирає сили, і жодна з компаній не бажає залишатися за бортом цього процесу, тому бізнесмени, акціонери та голови корпорацій змушені укрупнювати капітал для більш ефективного його використання.

З огляду на іноземний досвід, ми дійшли висновку, що в найближчому майбутньому український ринок злиттів і поглинань буде розширюватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України № 436–IV від 16.01.2003 [Електронний ресурс] : зі змінами і допов., внесеними Законами України / Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Васильчук І. П. Оцінка стану та перспектив ринку злиття / поглинання в Україні / Васильчук І. П. // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 1. – С. 10.
3. Гіл Ч. Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку / пер. з англ. А. Олійника, Р. Ткачук. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 856 с.
4. Карев Я. А. Электронные документы и сообщения в коммерческом обороте: правовое регулирование / Карев Я. А. – К. : Статут, 2006. – 296 с.
5. Литовченко М. В. Оцінка тенденцій злиття та поглинання в корпоративному секторі економіки України / Литовченко М. В. // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 10. – С. 15.
6. Berkovitch E. Motives for Takeovers: An Empirical Investigation / Berkovitch E., Narayanan M. P. // Journal of Financial and Quantitative Analysis. – 1993. – Vol. 28, № 3. – P. 347–362.
7. Buehner R. Erfolg von Unternehmenszusammenschlüssen / Buehner R. – Stuttgart: Poeschel, 1990. – P. 18–21.

УДК 662.987.697

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ НА ЗАСАДАХ УПРОВАДЖЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

О. В. Чикор

Нині в Україні сформовані авторські концепції та парадигми міжнародної інтеграції як у загальносистемному вимірі, так і у європейському, міжрегіональному вимірах. Проблематику регіоналізації в умовах глобалізації світогосподарських процесів, соціально-еко-

номічного розвитку країн і їхніх регіонів, проблемні питання оптимізації участі регіонів України в міжнародній економічній інтеграції вивчають такі провідні вітчизняні науковці: О. Амоша, О. Білорус, І. Бураковський, М. Долішній, Д. Лук'яненко, П. Луцишин, Ю. Ма-

когон, В. Новицький, В. Оніщенко, В. І. Пила, В. Сіденко, С. Соколенко, Н. Татаренко, А. Філіпенко, О. Шнирков та ін.

Наукові концепції і розробки з проблем регіонального розвитку й енергозбереження, упровадження енергозберігаючих технологій, економічної оцінки їхньої ефективності та системного аналізу викладені у працях вітчизняних і зарубіжних авторів О. Алімова, В. Амітана, В. Гейця, І. Лукінова, О. Лук'янченка, В. Мамутова, М. Некрасова, Г. Онищука, В. Поповкіна, М. Прокопенка, М. Чумаченка, Г. Абрамовіца, Е. Маркузена, Д. Мартіна, П. Массье, Д. Сахала, С. Солоу, П. Уайта й ін.

Першочерговими пріоритетними заходами, спрямованими на досягнення у перспективі сталого розвитку регіонів України, повинні стати такі, що забезпечуватимуть економічну, соціальну та екологічну рівновагу розвитку регіонів, активізацію соціально орієнтованої господарської діяльності, зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання та населення, розширення їх інвестиційних можливостей. Особливу увагу потрібно приділити підтримці високого рівня інноваційного, екологічно безпечного виробничого потенціалу перспективних підприємств і пріоритетних галузей регіону. Ця вимога спрямована на одночасне здійснення капіталовкладень у заходи, які можуть, з одного боку, забезпечувати високу продуктивність праці, а з іншого – гарантувати екологічну безпеку населення регіону та підвищення його життєвого рівня [1].

Зважаючи на сучасний стан енергетичного сектора України, впровадження альтернативних джерел енергії у регіонах необхідно поєднувати із модернізацією традиційних енергетичних секторів, зокрема нафтогазового. У цьому контексті першочергове завдання – розробка стратегії для провідного національного підприємства сектора – НАК «Нафтогаз України».

Україна є основним постачальником послуг із транспортування природного газу у ряд країн СНД, Сходу, Західної Європи завдяки своєму географічному положенню та розвинутій газотранспортній системі. Проте наразі з метою проведення реконструкції газотранспортної системи країни потрібно робити масштаб-

ні інвестиції. Україна внаслідок низки газових конфліктів з 2009 р. значно втратила довіру урядів країн-споживачів послуг із транспортування природного газу. Наразі пріоритетне положення країни у секторі транспортування природного газу опинилося під загрозою через перспективу запуску трьох нових великих газопроводів – «Набукко», «Північного потоку», «Південного потоку». Російські експерти, оцінюючи майбутні напрями розвитку світового газового ринку, висловлюють одностайну думку про зростання попиту на природний газ у ЄС у середньостроковій та довгостроковій перспективі. Країни, які раніше не споживали природний газ у великих обсягах для промислових потреб, швидше за все, будуть орієнтувати свої економіки на його використання, оскільки вугілля, мазут і атомна енергетика суттєво поступаються екологічності природного газу. З часом власний видобуток у Європі демонструватиме тенденцію до зниження, що закономірно призведе до зростання імпорту природного газу та потреби у нових потужностях для його транспортування.

Пріоритетним проектом, з погляду Європейської комісії, є побудова газопроводу «Набукко». При цьому варто відзначити, що уряд Європейського Союзу активно підтримує всі трубопроводи, що пропонують додаткові маршрути транспортування вуглеводнів до ЄС, проте пріоритетом з початку розробки залишається побудова «Набукко», незважаючи на тиск з боку уряду РФ, члени якого неодноразово заявляли про свої сподівання на те, що в Європі статус пріоритетного одержить російський проект газопроводу «Південний потік».

Представники Європейської Комісії називають проект «Набукко» символом відкритої європейської енергетичної політики. Реалізація цього інвестиційного проекту дозволить, на думку європейських експертів, вирішити цілий ряд геополітичних проблем, зокрема знизити ризик виникнення локальних конфліктів в охоплених регіонах. При цьому нині реалізація даного проекту перебуває під загрозою через кілька чинників: відсутність чіткого плану фінансування; труднощі із залученням потенційних інвесторів; відсутність конкрет-

Таблиця

Сценарій розвитку енергетичного сектора Росії та країн ЄС, геополітичної ситуації загалом

Проевропейський	1) Протидія злиттю компаній «Нафтогаз України» та «Газпром»; 2) проведення реорганізації ГТС України з метою підвищення прибутковості НАК «Нафтогаз України» та продаж міноритарного пакета акцій європейським інвесторам; 3) реалізація варіантів постачання природного газу в Україну з використанням газопроводу «Набукко»	1) Збереження автономності ГТС України та відновлення її конкурентоздатності; 2) полегшення доступу до світових фінансових ресурсів; 3) відновлення авторитету України як одного із провідних економічних агентів забезпечення функціонування європейського енергетичного простору	1) Ризик економічного тиску з боку РФ; 2) необхідність термінового залучення коштів (мінімальна сума – 4,5 млрд дол. США); 3) відсутність часу, необхідного для реалізації заходів; 4) ризик зростання внутрішніх суперечок через необхідність внесення змін у законодавство
Проросійський	1) Стимулювання злиття компаній НАК «Нафтогаз України» та «Газпром»; 2) об'єднання потужностей ГТС України та Росії;	1) Збереження статусу одного з головних учасників у газотранспортному секторі; 2) позитивний вплив на фінансові результати «Нафтогаз України» та зростання надходжень до бюджету України; 3) налагодження україно-російських взаємин; 4) зниження внутрішніх цін на природний газ	1) Втрата автономності; 2) політична конфронтація з країнами ЄС; 3) добровільно посилена економічна та політична залежність від Росії
Автономний	1) Реорганізація НАК «Нафтогаз України» без приватизації та злиття з компанією «Газпром», шляхом фінансування з бюджету, з паралельною модернізацією ГТС України; 2) дотримання багатовекторної зовнішньої стратегії, орієнтованої на підтримку партнерських, дружніх стосунків із ЄС і РФ паралельно	1) Збереження автономності та стабілізація позиції як агента й газотранспортному ринку; 2) стабілізація зовнішніх відносин	1) Потреба у вкладенні коштів з державного бюджету, ризик їх некоректного перерозподілу; 2) недосягнення довіри ні з боку ЄС, ні з боку РФ; 3) збереження високих цін на природний газ із РФ

них домовленостей про постачання природного газу для заповнення даного газопроводу.

Уряду України при плануванні подальшої стратегії розвитку енергетичного сектора доведеться обирати із трьох сценаріїв ведення політики:

1) орієнтація на європейський геополітичний вектор;

2) орієнтація на російський геополітичний вектор;

3) автономний.

Детальний аналіз цих сценаріїв розвитку наведений у табл., розроблений автором на основі аналізу даних про стан ГТС України, стратегії розвитку газотранспортного сектора Росії та країн ЄС, геополітичної ситуації загалом. Таким чином, можна говорити про те, що ситуація у газотранспортному секторі Європи значно ускладнена конкуренцією між різними стратегічними міжрегіональними проектами. Європейські країни конкурують з РФ та між собою, Україна є суперницею Росії і водночас європейських країн. Крім того, зростанню внутрішньої напруги у геополітичному трикутнику Україна – Росія – ЄС сприяє новий прогнозований імпульс збільшення попиту на природний газ у найближчі роки, до якого призвели такі події 2011 р.:

1) громадські заворушення у Лівії, дестабілізація економічної та політичної систем країни;

2) аварія ядерного реактора на атомній станції Фукусима-1 у Японії внаслідок природних катаклізмів (землетрусів, викликаних цунамі).

У будь-якому разі Україна нині залежить Росії, а внутрішні політичні протиріччя навряд чи дозволять власними силами модернізувати нафтогазову систему країни. Підтримка з боку ЄС є сумнівною, оскільки для європейських

країн користування послугами України у сфері транспортування енергоносіїв є вимушеним кроком, пріоритетом для них є диверсифікація маршрутів з метою зниження залежності і від Росії, і від України; тим більше під час газових конфліктів 2009 р. ЄС зайняли нейтральну очікувальну позицію, а імідж вітчизняної ГТС значно похитнувся.

На нашу думку, забезпечення конкурентоспроможності регіонів у сфері енергетики має базуватися на двох паралельних взаємопов'язаних процесах: на розвитку нафтогазового сектора та впровадженні альтернативних джерел енергії. Паралельність таких трансформаційних процесів дозволить вирішити основну на сьогодні проблему енергетичного сектора – залежність від імпортованих носіїв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поліщук В. Г. Стратегія стимулювання сталого розвитку регіонів як основа реформування економіки України / В. Г. Поліщук // Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та студ. : в 4 т., 26–27 листоп. 2009 р. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2009. – Т. 3. – С. 66–69.
2. Альтернативні джерела енергоресурсів в Українському Причорномор'ї [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. Аналітична записка. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/232/>. – Назва з екрана.
3. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc>. – Назва з екрана.